

GIÁ BÁN	
ĐỒNG-PHÁP	NGOẠI - QUỐC
Một năm 3.500	6.500
Sáu tháng 2.000	3.500
Ba tháng 1.500	2.000

Mua báo phải trả tiền trước
Thư và mandat gửi cho
M. TRẦN ĐÌNH PHIÊN - A
đăng quảng cáo và
xin thư xin nghỉ trước

TIẾNG-DÂN

Chủ nhiệm kiêm Chủ bút
HUỖNH - THỨC - KHANG
Quản lý
TRẦN ĐÌNH PHIÊN

La Voix du Peuple
Mỗi tuần xuất bản hai kỳ: thứ tư và thứ bảy

BÀO - QUÂN
Số 173, đường Đồng-ba, Huế
Hộp thư: số 61
Giấy thép nói: số 62
Giấy thép: TIENG-DAN - H.

Bây thêm một
việc không bằng
giảm đi một việc.
一生一事不
如省一事

Sự dụng nhân quan-hệ với nước nhà thế nào?

Nên trông cái gương dụng nhân sai lầm của Dân-quốc Trung-hoa

Bất kỳ quốc-gia nào theo chính-trị là gì, bề các cơ quan chính-trị mà được người dân chính-quan-tử ra mà chủ trì, thì dân an nước trị. Trái lại những cơ quan ấy mà lấy cho những kẻ tham nhũng vô năng, hại nhân lợi kỷ, thì công việc hư hỏng mà đi bại cho nước nhà không phải là ít. Hiện các nước văn minh ngày nay, trên thế-chánh-pháp đã có hiến pháp phân định quyền hạn rõ ràng; dưới thì các nghị-bội chỉ hoạch công-kia việc nọ; gia dĩ quốc-dân đại đa số cũng đã tri thức và thể lực theo mà giám đốc nữa. Bởi vậy cho nên những người ra mà đương các cơ quan trọng yếu, rành là những tay học thức lịch duyệt, tài đức danh vọng đủ sức cầm búi các công việc mà làm cho nhân dân tin phục. Mà dân cho một đời kẻ tầm thường xen vào (làm thường dân là nói không được) thì lạc xuất chúng, chứ không phải muốn nên như người minh dân, vì cái cơ kiểm soát dân quyền, quyền hạn phân minh, cũng phải lo làm cho hết bần tiện; rồi có sai sẩy việc gì thì với công toan và dân ý, thì bị đổ sụp, hoặc ở các nước thay đổi luôn luôn (1) đủ rõ; có dân chủ giữ cái ghế việc công mà ngồi ý đồ để làm việc ích kỷ được đâu. Cơ quan chính-trị như thế, bảo sao mà không được người xướng dăng?

Ở nước bản tiền hòa kém mà còn giữ cái lối chuyên chế thì lại khác hẳn thế. Không chỉ những nước không có chủ quyền, dở dang dở dang, chính nước Trung-hoa lập thành Dân-quốc đã 20 năm nay, tiếng là hòa-hiến, nghị-bội, tuy nhiên, khảo-tử, phở-râm cả nước, mà kỳ thiết cái quyền chuyên chế còn ở tay phái Quân-phiệt, thành ra dụng nhân hành-chính, bằng theo ý riêng, thiên chấp sai lầm, thành gây ra cái họa nội-hồng ngoại-hội ngày nay. Tưởng cũng nên chỉ rõ một vài dấu để làm gương soi chung vậy.

Bọn Lý-lý-Tham Hổ - bản-Dân, không phải là người trọng yếu mà nhân dân tin phục hay sao? Đường đường một vị chủ-tể như Lý, bất nhiên có cái bị bắt giam rồi thả - sau là cái gì? Đến như Hổ là một bậc nguyên hủi trong cuộc cách-mạng, nay vì cái cơ riêng, bỗng mai làm Tư-pháp-viện-trưởng, bỗng chiến để làm người tù! Hành động như thế, bảo nhân dân qui phục sao được? Đó là chưa kể chuyện đuổi Ông-tinh-Vệ, đánh bọn Diêm-Pông kia.

Đã biết từ từ kể tiếp như thế mà không thể nói được người nào thì còn có thể lượng giá; cái này chia phe rõ ràng, dân dụng những bọn tư-ni-an, không kể thì - trưởng Lưu-thư-Bảo, đã chánh-hành-giới-Thạch tham nhũng vô năng, để bị công-chánh chỉ trích, đến cái chức trách ngoại-giao quan-trọng là thế mà cũng vậy cho Vương-chính-định là một tay ích-kỷ xảo-huynh, như nước để tiện kia. Dụng nhân như thế, thành ra phong trào dân-Tướng tràn ngập trong nước; đồng đảng chia rẽ, người Nhật mới thừa dịp mà thi hành cái thủ đoạn xâm lược, không

thêm kiêng kỵ gì nữa.
Cho được chứng rõ thuyết trên, hãy xem hai chuyện dưới:

1 - Vương-chính-Định bị dân-mịch. - Giám sát ủy viên, lý-mộng-Can và Cao-hữu-Đường hạch Vương, đại ý nói rằng:

« Vương từ nhậu chức bộ trưởng ngoại-giao đến nay không có phương-châm, không biết cần làm việc gì, chỉ lo ăn uống, gây ra cái nạn Mãn-châu bị người Nhật xâm chiếm. Đương lúc ngoại-giao khẩn cấp, đáng lẽ tỏ rõ sự thiệt, nghiêm trọng không nghị; nay trong bức thư không nghị thư nhất của Vương có câu: « Quân Nhật và quân Trung-hoa xung đột nhau », nói bừa như thế, để làm xấu cho người Nhật lời miệng. Gần đây cái án Vạn-Bửu-Tiền tiên, ai cũng rõ đã làm của người Nhật. Đại biểu Đồng-tâm-Tính lời: « Ông Vương phương-châm ứng phó thế nào, có dự bị kế hoạch gì, thì Vương trả lời rằng: « Nhà đương-cước chỉ biết một điều thần diệu mà thôi, là nghe cũng lấy làm kinh ngạc, và biết chắc rằng Đồng-tâm-Tính sẽ đoạn lành mạng trong 2 chỉ thảo-thiện của Vương. Nay

Wang ngồi yên bộ tay, rồi là một tay xảo-huynh, toàn không có tâm can. Người hư như thế mà đương chức ngoại-giao trọng yếu tất đến đoạn toàn cả tâm mạng Trung-quốc chứ chẳng chơi đâu. Vậy xin lập tức miễn chức và trừng trị... »

2 - Lời tuyên ngôn của Lý-lý-Tham và Hổ-bảo-Dân đối với Mãn-châu:

Lý nói: « Phần đông nói dấn với Nét bản tất bị p. ần sát, phần lớn sống không dám cũng bị sát, thì quyết chiến còn hơn. Đối với Quốc-liên, trước khi chưa khai chiến, tôi ra thái độ quang minh thì được, bằng toàn trông cậy nơi Quốc-liên thì không được. Nếu như người Nhật không giác ngộ thì chỉ có một đường quyết chiến. Ngày đối Nhật tuyên chiến tức là ngày lòng quốc dân ta chết mà sống lại, bản nhân chỉ biết nghĩ vậy mà thôi. »

Hổ nói rằng: « Ngoại-loan nguy cấp việc trước gác bỏ hết cả, nay phải hợp Nam Bắc đồng chí cùng lo việc đối ngoại. Về việc Mãn-châu, dân thế nào cũng đứng trong phạm vi không khuất nhục, không mất quyền lợi được. » Hổ lại nói: « Về sự lợi kỷ - rộng dăng như là đáng thành chia rẽ, nay phải triệt để giác ngộ mà liên kết nội lực mới mong ngoại-giao được... »

Xem lời nói, càng quyết của Lý và Hổ thì làm sao đối với việc nước, rõ là quang minh không khác, nào có phải lừa dối hay bọn Vương - chính-Định kia đâu. Thế mà đương lúc bình thời, lấy ý riêng mà cầm tù cấm cố, để dân dụng bọn tiểu-nhơn kia, đến khi việc nước rối bời, vì công phần vì đ. luận của quốc dân mới chịu thả ra; ở trong nước nhân tài khuyết phạm mà dụng nhân như thế, trách nào mà không nguy, lại để cho người ngoài dòm biết nội tình mà công-nhiên thì hành thủ đoạn lăng-nghược.

Cái gương dụng-nhân sai lầm của Trung-hoa, không đáng làm cái gương soi chung hay sao?

Khách quan

Chuyên hay Ai đó có phải là học trò không?

Người ta thường nói chuyên hay: có một người mọi việc bừa bộn nhàn nhàn cây hái trái, vì lòng tham muốn được nhiều trái, xoay lưng lại chặt nhánh cây ấy, thành ra học trò không biết nghĩ, trái nọ cũng không được ăn. Nghe chuyện người mọi ngày ai cũng cười là đùa. Song ở đời có lắm chuyện giống tên người ấy. Thương-vương đời Tần ra lệnh cấm dân gặt lúa không được chứa người, nào không có giấy chứng, sau này bị đuổi đi trốn, thì đầu cũng không ai dám chứa, bèn than rằng: « Minh làm phép để buộc mình! Đời Dương-Vô-Hậu, Châu-Hung là một tay ngọc lại cay nghiệt. Một ngày họ Lai-tuân-lên được lệnh tra khảo Châu, nhưng chưa nói ra, hỏi Châu rằng: « Tra kẻ tội mà nó không chịu khai thì dùng sách gì? » Châu nói: « Lấy cái chum-dầu lửa chung quanh bắt người ta vào trong chum thì giống gì lại không khai? » Khi ấy Lai-tuân-lên đặt chum đèn lửa và bảo Châu rằng: « Mời anh vào chum. » Thế là Châu-Hung bày cách chum đèn lửa để hại mình. Chuyện như thế cũng không hơn người mọi ngày kia bao nhiêu.

Đó là chuyện xưa, nay nó chuyên hay là chuyện gần đây. Chuyện này xảy ra ở Huế, là chuyện nổi bật nhất hay dở, tức là vào hạng học trò. Đó là học trò thì đối với cái dân Tần Thủy Hoàng rất ghét học trò, tức là cho là bạo ngược vô đạo. Thủ đồ mảy mủi Tần sử ta trên 2.000 năm nay, có một từ ngữ nào dám mảy mủi mà bình vực cái án ấy đâu! Thế mà mới rồi có được vấn đề viết một bài đăng trên tờ báo nọ (kỳ giả không muốn nói tên), rộng nhiên hồ hống từ chuyên chế Tần Thủy Hoàng kia. Đại ý được vấn đề nói rằng: « Cái án « đốt sách chôn học trò » bên Á đông cho là ác, song biết đâu học trò lúc giờ không xui dân làm loạn mà vua Tần Thủy Hoàng phải chôn! »

Gồm chu cái miệng đức vấn sĩ nào đó, không biết chính vấn sĩ ấy có tự nhận mình là học trò hay là giống gì! Như nói giống gì thì sao biết chữ, biết viết bài đăng báo? Còn nói học trò thì có đứng ra ngoài hạng học trò mà vua Tần Thủy Hoàng đã chôn đó không? Có lẽ đức vấn sĩ ấy biết cái đời nhân quyền phát đạt này, không thể có vua Tần Thủy Hoàng thái hậu xuất hiện nữa, nên mới bắt mà bình vực một cách lạ đời như thế chăng! Chớ có lẽ nào lại không sợ cái nạn « chôn » mà đại quá tên mọi nói trên hay sao?

Than ôi, học trò!
Than ôi, vấn sĩ!

Chấn đời

HUY BẢ LÊN MÁY CHẾM

Saigon 20 Novembre -- Trái lại với tin quan Tổng-trưởng để An-xa cho Huy là người đã giết viên tham-trà một thám-Longrand « đời tháng hai tây vừa rồi, bản báo mới tiếp điện tin, cho hay rằng bởi sáng sớm hôm thứ sáu 19 Novembre vừa rồi, Huy đã phải lên máy chém hành hình tại trước sân khâm-lớn Saigon. Không xảy ra việc gì rắc rối cả. (D. P. R.)

Càng che dấu lắm càng lời mò ra

Thường thường ta hay p. ỉnh trẻ con: bánh một ngon mà nói không nên ăn, đồ chơi một tốt đẹp mà nói không nên mó tay đến... Nếu như đưa trẻ nào đã thấy người ta ăn thử bánh và cầm thử đồ chơi kia, thì nó đã không tin rồi. Phàm cái gì ở trên đời làm cho loài người được khôn ngoan sung sướng, chiêm phần ưu thắng trong sự sống mà xử-kia xử-nọ người ta đã làm có thể ảnh hưởng, trước tai mắt công chúng, ai cũng nghe thấy, thì không ai lấy sự che giấu làm gì nữa. Vậy càng che dấu lại càng làm tăng thêm cái lòng ham muốn của kẻ khác mà thôi, xem một chuyện ở dưới đây:

Một nhà giàu kia có cái lòng tham, muốn làm giàu một mình, không muốn cho kẻ khác giàu có như mình; bao nhiêu cách thức làm giàu, giữ làm phương gia truyền, đều ấy có nhiều; đến tiền bạc cũng giấu cất bí mật không cho ai thấy. Một ngày nọ, vì tiền trong nhà nhiều quá, sợ có bọn trộm cướp lên vào một vụ g. ắt chôn món tiền ấy. Chôn xong trông rau thả rác lên trên, xem không khác gì vạc đất thường, không ai ngờ đến. Thế là được việc. Cái nhà giàu kia cứ sinh bụng lo ngại, thường ngày thăm nom 5, 3 lần, làm cho người ta phải đề

chú chăm nom, người qua lại lại đứng xem, người chủ càng sinh ngại, đêm nằm ngủ được một kế: sáng ngày sớm một lần bằng trên để mấy chữ to tướng: CHỜ ĐẮT NÀY KHÔNG CÓ CHỜN TIỀN. Tưởng thế thì người ta thấy, làm ăn ấy không ai lại làm đó làm gì. Té ra qua một đêm sau, vạc đất ấy chỉ còn đất không, món tiền kia đã không cánh mà bay đi đâu mất! Thế là mấy chữ trên tấm bản ấy làm Quảng cáo cho bọn ăn trộm.

Ở đời này lắm cái quảng cáo giống cách ấy, mà như là cái quảng cáo rao rằng họ chuyên về văn minh Âu-tây không nên theo.

VIENTIANE

Ngày 17 Juin 1931 bản báo có tiếp được 1 cái mandat giấy thép (mandat télégraphique) ở Vientianes số 10500 của người nào gửi mà không nói rõ tiền ấy trả về khoản gì, vậy cái mandat ấy của ai, xin trả lời cho bản báo được rõ để tiện việc vào sổ.

Tiếng-Dân

Sở thông kê kết hôn và ly hôn ở nước Mỹ về năm 1930

T. eo một cuộc điều tra, năm ngoái ở Mỹ bình quân mỗi 6 đám kết hôn thì có một đám ly hôn, tính số kết hôn năm kỷ cộng 1.232.559, mà số ly hôn 201.475, thế là ly hôn chiếm một p. ần trong 6 phần (1/6) so với mấy năm số ly hôn tăng lên xấp mấy:

1887	5,05%
1901	8,02%
1908	9%
1915	10,04%
1920	13,04%
1926	15%
1930	16,6%

Còn một tháng nữa

thì hết năm Tây, và còn hơn vài tháng nữa thì hết năm ta; theo thói thường gọi là « Năm hết tết tới ».

Vậy xin nhắc chú qui độc giả ai còn thiếu tiền, hãy nhớ gửi về cho bản - báo để tiện việc kế-toán chung niên. Rất cảm ơn.

TIENG-DAN

CUỘC TRUNG - NHẬT XUNG-ĐỘT Ở MÃN-CHÂU

DẤU HÓA RA TRUNG-NHẬT CHIẾN-TRANH CHĂNG?

Mã chiếm Sơn đại bại

Phụng-thiếu, 19 Novembre - Có tin chính-phủ báo rằng người Nhật đã khai chiến với tướng Mã chiếm Sơn trong trận này có lẽ hết cả quân Nhật đóng trên sông Nền-giang đến cả dự.

Các cơ quan báo chí các báo nói rằng quân đội của Mã chiếm Sơn bị quân Nhật đuổi phải lui về miền Tề là Cáp-nhĩ, đã tràn đến, nên đường Trung-Đông thiết lộ cũng phải s. ơ.

Lại có tin ở Phụng-thiếu gửi cho bằng thông tin Reung nói rằng một toán-quân của Mã để phủ cầu Shalin trên con đường thiết lộ Trung-Đông sang sớm hôm nay đã cắt đường thông thương của quân Nhật và ngấn trở về cứu viện.

Lại có tin rằng quân Nhật đã vào An-gu-Cai và đuổi theo quân đội của Mã chiếm Sơn. Trong đêm 17 Novembre quân đội của Mã đã khai chiến với quân Nhật, quân Nhật bị thua to.

Trưa hôm 17 novembre vừa rồi, quân đội Hắc long-giang đã không thừa nhận các khoản thỉnh cầu của Nhật bản, thế là không chịu lấy tình muốn điều đình đã thảo với Nhật.

Mở sáng hôm nay, quân Tàu bắn súng và đánh quân Nhật đóng trong miền Nền-giang. Sau khi quân của tướng Mã thảo lại qua miền An-gu-chi, thì trận đánh đã liên kết.

Hiện nay quân Nhật đã gần đến Tề là Cáp-nhĩ, quân Nhật đã chiếm ga Lăng-giang và tuyên bố rằng ngày thứ năm hôm qua họ đã bắt đầu đi vào Tề là Cáp-nhĩ. Quân Tàu thua to.

Quốc-xương đội để yên. Đường xe lửa không thiết bị mấy.

Quân Nhật vào Tề từ Cáp-nhĩ

Đông-hải, 19 novembre - Quân Nhật đã vào thành Tề từ Cáp-nhĩ hồi 10 giờ sáng hôm nay. Chưa biết tiết hại thế nào nhưng theo tin tức nhận được thì người Tàu và người Nhật phải chịu khổ rất nhiều trong trận giao chiến ở vùng Sơn-tiêu-phụng là nơi yếu địa của trận thế Trung-luân. Quân Nhật chiếm được chỗ hiểm yếu này làm cho quân Tàu phải lui, rồi quân Nhật đuổi theo, cho đến khi quân Tàu đại bại.

Bức điện văn của Mã chiếm Sơn

Bắc-bình 19 novembre - Bản đại doanh Trương học Lương đã tuyên bố bức điện văn của Mã chiếm Sơn gửi ngày 18 novembre ở Tề là Cáp-nhĩ đến. Bức điện văn ấy như sau này:

« Hồi 10 giờ sáng hôm nay bắt đầu giao chiến. Kỳ binh Nhật rõ tinh-pháo thủ bộ về đến đánh kỳ binh Trung-hoa ở hàng trên t. ầu nhất. Hai bên giao chiến kịch liệt, quân Nhật bắn súng dữ dội hơn quân Tàu, hai bên đều thiệt hại ngang nhau. Quân cứu viện của Tàu từ Jehol lại, đã đến Tề là Cáp-nhĩ.

Ái có bạc đồng cũ nhớ đi đòi lấy bạc giấy hoặc bạc đồng kiểu mới

Chiếu theo nghị định quan Toàn-quyền ra ngày 12 novembre thì đồng bạc hiện nay lưu hành trong cõi Đông-dương đến cuối năm tây này (31 décembre 1931) không có giá trị trong sự giao dịch với nhau và trong các công-sở nữa.

Chỉ trừ ra xứ Lào thì kỳ hạn sẽ chậm hơn.

Vậy bà con ta ai có bạc đồng phải gấp đem đi đổi, kéo sau không dùng được nữa.

Người Tàu ném đá vào Tô giới Quốc tế

Tượng-hải, 19 Novembre. - Những học sinh Nhật bản thấy người Tàu ném đá vào Tô-giới Quốc-tế.

Tề là Cáp-nhĩ và tay Nhật

Thượng-hải, 19 Novembre. - Có điện tin ở Cáp-nhĩ lại cho hay rằng Tề là Cáp-nhĩ là kinh thành tỉnh Hắc-long-giang đã về tay người Nhật giám đốc; tướng Mã - chiếm Sơn đã bỏ Káchau mà trốn. Tướng Tchang-Chin-Hui là tổng đốc Cáp-nhĩ tân, về phe người Nhật, để đi về Tề là Cáp-nhĩ mà giám đốc thành này.

Tướngglời Thập xuất chinh

Thượng-hải, 19 Novembre. - Ủy ban Quốc-dân đồng hợp hội đồng bị một đề nghị nghị cho Tướngglời Thập đi về miền Nam cầm quân ra trận.

Nam kinh cử Mã làm chủ tịch Hắc long-giang

Nam-kinh, 19 Novembre. Chính-phủ Nam-kinh đã cử Mã làm chủ-tịch Chính, phủ Hắc-long-giang. Trương học Lương cũng tuyên lệnh cho Mã phải tìm kế hoạch đuổi người Nhật ra ngoài biên giới.

Thái độ Tô Nga

Riga, 20 Novembre - Có tin ở Mạc-tư-Khoa cho hay rằng chính-phủ Tô-Nga rất phân-đối cái chính-mệnh xâm lấn của người Nhật, và định lập những cuộc mít-tin khắp trong lao-lộng-giới.

Trước hội Vạn quốc tại Ba-lô

Ba-lô, 18 Novembre. - Ban trị-sự hội Vạn-quốc nhóm tại Ba-lô sớm mai nay có tiếp riêng các đại-biên Trung-Nhật.

Theo lời Thi-thiền Cơ đại-biên Trung-hoa yêu-cầu, hội Vạn-quốc đã công-bổ hợp đến tin của Chính-phủ Nam-kinh nói rằng Chính-phủ Quốc-dân Trung-hoa sẽ không nhận cuộc lập Mãn-châu làm đế-quốc và cuộc tôn Phế-thế Phổ-Nghị làm vua.

Ba-lô, 19 Novembre. - Hôm nay ban trị-sự hội Vạn-quốc đã nhóm kỳ hội bị một hội nghị, do ngoại trưởng Pháp, là Briand chủ tọa.

Hội-đồng có tiếp đại-biên Nhật rất l. ận đến thì tiếp đại-biên Trương-học Lương đọc mấy cái điện tin sau cũng cho hay tình hình nghiêm trọng ở Mãn-châu và phân đối sự tàn bạo Nhật xâm lược Tô-là Cáp-nhĩ, và sự quân Nhật có tiến tới.

Cũng theo lời yêu cầu của đại-biên Trung-hoa hội-đồng có tuyên bố một thoả thuận theo lời từ tuyên ngôn của kỳ hội lần thứ tư Quốc-dân-đảng ở Nam-kinh, nói rằng Chính-phủ Trung-hoa quyết không chịu nhượng bộ và năm không để người Nhật đi khuất, đưa người Nhật về nhà và rút quân ra khỏi Mãn-châu cũng không nghe.

